

Hobbsin mediataitojen oppimisen malli taustana yleisten kirjastojen media- kasvatukselle

Leena Pylkkö

Turun kaupunginkirjasto

leena.pylkko@turku.fi

<https://orcid.org/0000-0001-8937-1059>

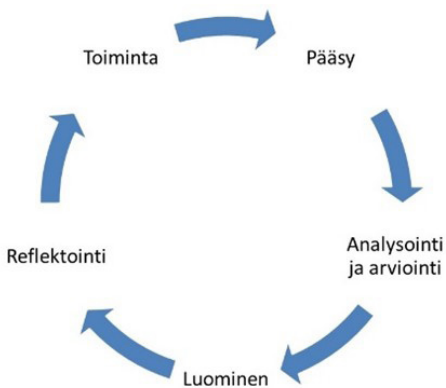
Asiasanat: mediakasvatus, yleiset kirjastot, monilukutaito, oppiminen, mediataidot

Lounais-Suomen yleisten kirjastojen vuonna 2020 valmistuneessa media-
kasvatussuunnitelmassa ([https://ls-kirjastot.fi/ake/alueellinen-mediakasva-
tussuunnitelma/](https://ls-kirjastot.fi/ake/alueellinen-mediakasva-
tussuunnitelma/)) sovelletaan Renée Hobbsin (2010) mediataitojen oppimi-
sen mallia koskemaan kaikkea monilukutaidon tukemistyötä kirjastossa.
Esitelmässä valaistaan Hobbsin mallia sekä Lounais-Suomen yleisten kirjasto-
jen mediakasvatussuunnitelman pääpiirteitä. Esitelmässä on myös käytännön
työhön liittyviä esimerkkejä ja eri kirjastoissa esiin tulleita ajatuksia siitä, mitä
malli tarkoittaa käytännön kirjastotyössä.

Artikkeli on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

Pysyvä osoite: <https://doi.org/10.23978/inf.99126>

Hobbsin mukaan mediataitojen oppimiseen kuuluu viisi vaihetta: pääsy (access), analysointi ja arviointi (analyze & evaluate), luominen (create), reflektointi (reflect), sekä toiminta (act) (Hobbs, 2010). Tasot voi esittää kuten kaaviossa alla (ks. kuva 1). Suomessa mallia on sovellettu muun muassa luomaan ymmärrystä ikääntyneiden mediataitojen tukemiseen. Artikkelissa Aikuisten ja ikääntyneiden mediakasvatus Päivi Rasi, Hanna Vuojärvi sekä Pirkko Hyvönen (2016) kirjoittavat mallin ensimmäisen tason tarkoittavan käytännössä sitä, että aikuinen tai ikääntynyt osaa laitteiden peruskäytön jokapäiväisessä elämässä. Analysoinnin ja arvioinnin tasolla käyttöön liittyy syvällisempää ymmärrystä ja kriittistä ajattelua. Tällöin käyttäjä ymmärtää miten tieto organisoituu massamediassa ja kuka ”omistaa” tietoa. Kolmas taso, luominen, viittaa omaan sisällöntuottamiseen ja omaan ilmaisuun. Hobbsin mallin neljäs taso, reflektointi, tarkoittaa kykyä nähdä oman toiminnan vastuullisuus. Mallin viides taso koskee osallistumista yhteiskunnassa. Hobbsin mukaan tällä tasolla henkilö työskentelee yksin tai yhteistyössä muiden kanssa tiedon jakamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi perheessä, työpaikalla ja yhteisössä.

Kuva 1: Mediataitojen oppimisen tasot Renée Hobbsin mallin mukaan.

Lounais-Suomen yleisten kirjastojen mediakasvatussuunnitelma käsittelee monilukutaitoa laajasti. Mediakasvatukseksi käsitetään kaikki kirjaston toiminnot, jotka tukevat monipuolista lukutaitoa. Suunnitelmaa laadittaessa huomattiin tarve teorialle, jonka avulla toisaalta jäsennetään, toisaalta vii-
toitetaan suuntaa kirjastojen mediakasvatukselle. Suunnitelmaa laadittaessa kokeiltiin, millä tavoin Hobbsin malli taipuu myös laajemmin kuvailemaan kirjastojen monipuolista lukutaitoa tukevaa toimintaa. Kun mediakasvatussuunnitelman raakiletta työstettiin yhdessä eri kirjastojen, kirjastokimppojen sekä eri aihepiirien asiantuntijoiden kanssa (seniorityö ja muut erityisryhmät,

lasten- ja nuortenkirjastotyö, vankilakirjastotyö), Hobbsin mallin havaittiin toimivan kaivattuna teoreettisena taustana mediakasvatukseen.

Kirjastojen eri toimintojen voi ajatella sijoittuvan Hobbsin malliin alla esitetyllä tavalla. Mediakasvatussuunnitelmassa vastaava lista on kuitenkin tarkoitettu keskustelujen pohjaksi, ei absoluuttiseksi, lopulliseksi vastauksiksi. Monessa kirjaston palvelussa yhdistyy useampi Hobbsin mallin taso.

Pääsy:

- Aineistot: kirjaston monipuoliset aineistot: kirjat, elokuvat, pelit, sekä sähköiset materiaalit
- Kirjastotila: aineistojen ja palveluiden sijainti fyysisessä kirjastotilassa
- Mediavälineet: peruskäyttö siten, että asiakas löytää haluamiaan sisältöjä
- Kirjaston viestintä ja verkkokirjaston käyttö: saavutettavuus

Analysointi ja arviointi:

- Aineistot: ymmärrys mm. verkkokirjaston hakutoiminnoista, aineiston ikärajoista
- Tietoaineistot: taito erottaa luotettava tieto epäluotettavasta. Kriittinen suhtautuminen näissä lähteissä esitettyyn tietoon, lähdekritiikki
- Luennot ja muut tapahtumat

Luominen:

- Aineistot: lukukokemuksen jakaminen eri tavoin esim. lukupiireissä, somessa
- Verkkokirjasto: omien suosikkilistojen luominen
- Työpajat

Reflektointi:

- Tietoisuus omasta ajattelusta ja tulkinnasta pohtimalla näiden perusteita
- Huomion kiinnittäminen omiin kulttuurisidonnaisiin merkityksiin ja niiden syntymekanismeihin

Toiminta:

- Aineistot: kirjastosta saatujen tietojen perusteella toimiminen aktiivisena kansalaisena
- Kirjaston tilat: harrastuspiirin kokoontuminen kirjaston tiloissa

Yllä olevan luettelon voi myös esittää alla olevan taulukon (Taulukko 1) avulla:

Taulukko 1: Kirjaston monilukutaitoa tukevat palvelut Hobbsin mallin mukaan.

	aineistot	kirjaston käyttö, kirjastotila	digitaaliset taidot
pääsy	aineistonostot, myös e-aineistojen "avaaminen", lapsille: kirja esineenä	kirjastotilan esteettömyys, aineistojen sijoittelun asiakasystävällisyys	laitteen peruskäyttö siten, että saa viestiä ja pääsee sisältöihin
analysointi	kirjavinkkaukset, lukupiirit. Tiedonhaun opetus.	asiakkaille tunne, että ovat tervetulleita ja kirjasto on heitä varten	ymmärrys eri tietoa ja viihdettä tuotavien palvelujen motiiveista, eri some-kanavien eroista
luominen	lukukokemuksen jakaminen lukupiirissä tai somessa	kirjasto harrastusporukan tai yhdistyksen kokouspaikkana, näyttelytilat	digitaalisten sisältöjen luominen
reflektointi	ryhmäkäynniltä palautteen pyytäminen, esim. mitä uutta opin?	ymmärrys kirjastosta syrjinnästä vapaana tilana	tietoturvataidot, oman some-käyttämisen arviointia
toiminta	kuntalaisten oma aktiivisuus ja vaikutusmahdollisuudet, sivistyneinä kansalaisina	kirjaston määrärahojen puolustaminen kuntataloudessa	median rakentava käyttö esim. osana kansalaistoimintaa

Tätä ajattelutapaa seuraten jokainen kirjastoammattilainen voi hahmottaa omaa osaamistaan mediakasvatuksen kentässä. Mallia voi myös käyttää oman toiminnan kehittämiseen: ryhmäkäyntiä suunnitellessa voi kysyä itseltään, voisiko pelkän yksisuuntaisen tiedon jakamisen lisäksi tuokioon lisätä lisää tasoja, ja tuoda mukaan elementin seuraavalta tasolta. Koululaisryhmä voi suorittaa pienen tehtävän (luominen) tai kirjallisuuspiirille voi esitellä vaikkapa lukemiseen liittyviä sosiaalisen median mahdollisuuksia ja keskustella niistä (pääsy, analysointi ja arviointi).

Lounais-Suomen yleisten kirjastojen mediakasvatussuunnitelmaa laadittaessa voitiin todeta, että Hobbsin alun perin digitaalisten taitojen oppimista kuvaamaan laadittu malli soveltui hyvin kuvaamaan muuta monilukutaidon

eteen tehtävää työtä. Malli sekä auttaa ymmärtämään kirjastojen palveluita, että kehittämään niitä eteenpäin.

Lähteet

- Hobbs, R. (2010). *Essential Competencies of Digital and Media Literacy*. https://assets.aspeninstitute.org/content/uploads/2010/11/Digital_and_Media_Literacy.pdf. Luettu 31.3.2020.
- Rasi, P., Vuojärvi, H., & Hyvönen, P. (2016). Aikuisten ja ikääntyneiden mediakasvatus. Teoksessa L. Pekkala, S. Salomaa & S. Spisak (toim.), *Monimuotoinen mediakasvatus*. KAVI: Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 1/2016.
- Turun pääkirjaston alueellinen kehittämistehtävä (2020). *Lounais-Suomen yleisten kirjastojen mediakasvatussuunnitelma*, laatinut Leena Pylkkö. <https://ls-kirjastot.fi/ake/alueellinen-mediakasvatussuunnitelma/>